

РОЗВИТОК МОВЛЕННСВИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ KEYС-ТЕХНОЛОГІЙ

Христич Н. С.

ВСТУП

Проблема мови та мовлення належить до найактуальніших проблем людства. Мовлення є важливим показником культурного, соціального та психічного стану особистості. Мовленнєва діяльність людини – надзвичайно складний процес, який виявляється в усіх сферах людської життєдіяльності. Навчання здобувачів закладів вищої освіти комплексної мовленнєвої діяльності в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі набувають особливого значення і є одним із важливих завдань навчання іноземної мови для забезпечення формування комунікативної компетентності.

Якісна іншомовна підготовка здобувачів вищої освіти неможлива без використання сучасних інноваційних технологій навчання. Всі види навчальної діяльності супроводжуються використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ): роботою з комп'ютерними й мультимедійними програмами, створенням Google та PowerPoint презентацій, роботою на платформах Trello, Canva, Kahoot! Mentimeter, Microsoft Teams, Zoom та інших, у хмароорієнтованих сховищах, а також застосування кейс-технології (case-technology). Така технологія забезпечує реалізацію особисто орієнтованого навчання англійської мови та індивідуалізацію й диференціацію навчання здобувачів. Не виникає жодних сумнівів, що інноваційні технології – шлях до розвитку творчої особистості майбутнього вчителя іноземної мови.

Сьогодні пріоритет у вивченні англійської мови полягає в інтерактивності, комунікативності, полікультурності, автентичності та автономності навчання. Більш того, у нестабільних умовах навчання, пов'язаних з російсько-українською війною, викладачі обирають такі методи, які можна використовувати в онлайн та офлайн форматах навчання.

Завдяки широкому впровадженню інноваційних освітніх Інтернет-технологій (блогів, влогів, подкастів, вебсайтів тощо), постає актуальним питання інтенсивного використання кейс-методів як інтерактивних методів навчання. Метою «кейс-технології» є засвоєння знань та формування у здобувачів умінь та навичок описувати події та «пропускати» їх через власний досвід, що у значній мірі сприяє формуванню комунікативної компетентності.

Наш науковий інтерес зосереджений на кейс-методі (case-study) як одному із різновидів інтерактивних методів навчання. Термін «кейс» (від англ. case) означає «право», а слово «метод» (від грец. μέθοδος (methodos) – шлях, спосіб, засіб дослідження; пізнання; теорія; наука. Інакше кажучи, кейс – це практичний спосіб вирішення певної проблеми, ситуації чи виконання завдання. Кейс-технологія орієнтована на конкретну особистість здобувача та базується на його умінні вирішувати реальні проблеми в умовах конкурентності членів суспільства, коли діяльність людини вимірюється у рейтингах та балах. Застосування кейс-технологій у процесі вивчення англійської мови сприяє розвитку критичного мислення здобувачів, формуванню навичок застосовувати свої знання для вирішення практичних завдань, умінню обирати актуальну інформацію з інформаційного простору та багато інших умінь та навичок. У контексті кейс-методу використовується мовні симуляції, що поєднують фабулу мовлення, логіку мовлення та знання мовної системи.

Кейс-методи сприяють процесу соціалізації здобувачів шляхом їх залучення в систему суспільних відносин та засвоєння норм соціальної поведінки. Кейс надає можливості індивідуального підходу до реалізації цілей та задоволення від самореалізації та успіху, що позитивно впливає на мотивацію вивчення англійської мови.

1. Теоретичне обґрунтування використання кейс-методу як одного із видів інтерактивних технологій у розвитку мовленнєвих навичок здобувачів

Сьогодні світова методика навчання мов налічує різноманітні технології інтерактивного навчання, спрямовані на ефективне засвоєння здобувачами іноземної мови. При цьому, велике значення має урахування особистісних інтересів та мотивації здобувачів, їх когнітивних можливостей та умінь самостійно вирішувати проблеми як в навчальному, так і в реальному середовищі. Інтерактивна технологія може використовуватися у процесі здобуття знань здобувачів у вивченні різних навчальних дисциплін освітніх програм.

Дослідження учених (Ф. Бацевич¹, Л. Калмикова та ін.², О. Селіванова³) засвідчують, що основною одиницею спілкування та мовленнє-

¹ Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: монографія. Київ: Академія, 2004. 343 с.

² Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Лапшина І. М., Харченко Н. В. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посібн.; За заг. ред. Л. О. Калмикової. Київ: Фенікс, 2008. 245 с.

³ Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації: підручник. Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2011. 350 с.

вої діяльності є мовленнєвий акт, а мінімальною одиницею мовленнєвої діяльності є висловлювання. Висловлювання є змістом мовленнєвого акту, в цьому вони перетинаються, оскільки неможливо розірвати ціль та зміст.

Мовлення розвивається на основі мислення та свідомості, включає складну систему мисленнєвих операцій, інтелектуальних можливостей людини та емоційного забарвлення. Мовлення окремо взятої людини відображає оточуючий світ у вербальній формі. Доцільно розглядати психолінгвістичні особливості мовлення у діалектичному зв'язку «мова» і «мовлення». Мова, виконуючи функцію спілкування, служить не лише засобом передачі інформації, а й засобом впливу на адресатів, засобом керування їх поведінкою, тому для успіху комунікації необхідно враховувати принцип взаємовпливу мови і мовлення. Монолог та діалог – це певні стратегії мовленнєвої поведінки, яка забезпечує активну роль мовця у процесі спілкування. Монолог – це текст, призначений для усного викладу. Монологічне мовлення – це мовлення однієї особи, адресоване одному або кільком співрозмовникам.

Хоча монолог – це мовлення однієї людини, залишається процес двосторонньої комунікації, адже мовець безпосередньо бере участь у діалогічній взаємодії з іншими слухачами в реальній чи віртуальній аудиторії.

Діалогічне мовлення – це мовлення двох і більше осіб; двосторонній процес мовленнєвого спілкування, інакше кажучи, це – процес прийому і видачі повідомлення, складовими частинами якого є механізм осмислення, пам'яті, випереджувального синтезу. Учасники діалогу повинні уміти говорити та слухати; адекватно реагувати на репліки один одного. Іншими словами, основою взаєморозуміння виступають сформовані навички говоріння та аудіювання. Необхідність навчання діалогічного мовлення обумовлена ще й тим, що воно є найдавнішим видом мовлення, який «розвинувся внаслідок необхідності спільного життя людей, доцільності погоджувати свої дії в трудовій діяльності, обмінюватися один з одним думками з приводу подій оточуючого середовища»⁴.

Питома вага діалогічного мовлення значно переважає, адже на рівні побутового і громадського повсякденного спілкування люди користуються діалогом. Діалогічне і монологічне мовлення характеризується також різкою взаємоперехідністю: розпочатий монолог може набутися форми діалогу, а діалог може включати розгорнуті висловлювання і переходити в монолог. Для правильної організації навчального процесу

⁴ Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Лапшина І. М., Харченко Н. В. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посібн.; За заг. ред. Л. О. Калмикової. Київ : Фенікс, 2008. 245 с.

необхідно враховувати їх фактичну залежність на психолінгвістичному та лінгводидактичному рівнях.

Існують наукові терміни, спільні для психолінгвістики та лінгводидактики іноземної мови. Серед них найуживанішими є термін «мовленнєва діяльність» як застосування мовного коду окремою людиною у спілкуванні. Інший термін «спілкування мовленнєве» – процес взаємодії між людьми засобами мови.

Також психолінгвістика та лінгводидактика оперують такими поняттями як «мовна компетенція», «мовленнєва компетенція», «мовна активність».

Отже, перш за все, необхідно розглянути психолінгвістичні особливості мовлення.

У закладах вищої освіти англomовна підготовка здобувачів відбувається у двох видах монологічного мовлення:

- 1) підготовленого;
- 2) непідготовленого.

Підготовлене мовлення – це мовлення, яке готується заздалегідь, а потім озвучується в аудиторії. Підготовлене усне мовлення – це підготовчий етап розвитку уміння непідготовленого мовлення, яке досягається у результаті накопичення знань та розвитку комплексу мовних умінь та навичок: фонетичних, лексичних та граматичних.

Непідготовлене мовлення розгортається у штучно створених чи природних ситуаціях спілкування. Інша назва непідготовленого мовлення – спонтанне мовлення. Високий рівень мовленнєвої компетентності, індивідуальні психолінгвістичні особливості та соціальні навички здобувачів забезпечують успішне непідготовлене мовлення.

Монологічне мовлення викладача – важливий елемент його навчально-організаційної та стратегічної діяльності. Монолог викладача починається з привітання, висловлення у ході проведення заняття, при оцінюванні діяльності здобувачів. Наприклад, при підведенні підсумків заняття (у частині «Оцінювання діяльності здобувачів») викладач уживає наступні фрази-кліше: *I think it is very good. There's nothing in it. I think the second is better than the first. The problem could easily be solved if I would like to praise the Another area for complaint is My overall impression was that I am sure they will enjoy ... A major problem is that I was less happy with* та ін.

Суть процесу діалогізації як із стратегій мовної поведінки наочно відбито у одному з сучасних риторичних законів, який свідчить, що ефективність мовного спілкування можлива у ситуації діалогічної взаємодії, тобто симетричної комунікації. Наявність у монологічному мовленні певних ознак діалогу є очевидною.

За словами Т. Шавловської та Т. Самшориної, «під діалогізацією монологічного мовлення розуміється «навмисне наділення монологічного мовлення рисами діалогу, експлікація мовної взаємодії комунікантів під час монологічного мовного спілкування»⁵.

Підтвердженням цього є використання вступних слів, штампованих фраз, словосполучень та інших мовних ознак, які організують логіку викладу матеріалу та логічне розгортання думки мовця, спрямованої на те, щоб бути зрозумілим для слухачів. Це можна підтвердити такими прикладами, що при висловленні думок мовець використовує такі «штамповані» узагальнені фрази: *Frankly speaking. Briefly speaking. Generally speaking. To tell the truth* та мовленнєві кліше, які носять персоналізований характер (займенники *I, we me*): *As far as I can see. As far as I know. As far as I'm concerned. In my understanding. What do you mean? I mean to say* та ін.

Однією з передумов бажання здобувача здійснювати мовленнєвий акт є створення мотиву висловлювання, який породжує комунікативний намір. На цьому рівні у здобувача активно відбувається процес мислення, створюється загальний задум майбутнього висловлювання, який може втілити за умови володіння усіма засобами мови (фонетичними, граматичними, лексичними, стилістичними).

Окрім комунікативного мотиву та наміру, існує ще низка умов розвитку мовленнєвої активності мовця, серед яких слід виділити наступне:

– загальна активність та комунікабельність у спілкуванні рідною мовою;

– ініціативність;

– уміння долати страх зробити помилку;

– здатність робити гнучні переходи від ситуативного діалогу до монологу та навпаки.

Услід за Г. Подосинніковою, інтерактивне навчання іноземних мов розуміємо як «спеціальну форму організації навчально-пізнавальної діяльності на занятті з іноземної мови, при якій здобувачі освіти в активній взаємодії та взаємній підтримці у складі малої групи з опорою на критичне мислення спільно вирішують певну проблему – навчальне комунікативно, проблемно та особистісно орієнтоване

⁵ Шавловська Т., Самшорина Т. Синтаксичні особливості публічного політичного мовлення (на матеріалі текстів промов Ангели Меркель). *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами* : збірник матеріалів ІV Міжнарод. наук.-практ. конф. Переяслав, 30 листопада 2022 р. Переяслав, 2022. с. 102.

завдання»⁶. Я. Сікора під освітньою кейс-технологією розуміє «методологічний, теоретичний і технічний аспекти використання матеріалів кейса в навчальному процесі»⁷.

Одним із різновидів інтерактивних технологій навчання, є кейс-технологія, яка широко практикується у процесі вивчення англійської мови у закладах загальної середньої та вищої освіти в Україні та закордоном. Кейс-технологія побудована на тісній взаємодії з іншими методами навчання, як наприклад, з інтегрованою методикою CLIL (Content and Language Integrated Learning), що у цілому забезпечує бажання спілкуватися в умовах природної інтеракції між мовцями.

У цьому випадку уважаємо кейс-методику доречною та актуальною, адже така методика, так само, як методика CLIL, ставить перед собою дві глобальні цілі, а саме:

1) професійний рівень знань англійської мови (C1-C2), згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти⁸;

2) створення передумов для фахового вивчення англійської мови (наприклад, English for Translators, English for Managers, Business English).

Українські та зарубіжні учені акцентують увагу на позитивних результатах навчання англійської мови з використанням кейс-методу. У проаналізованих нами працях учених зазначено, що кейс-метод розвиває комунікативні уміння та компетентності (О. Кміть⁹, Н. Майєр¹⁰); допомагає встановити емоційні контакти між мовцями; розвиває мовленнєву реакцію та уміння самостійно планувати

⁶ Подосиннікова Г. І. Кейс-метод як інтерактивна технологія дистанційного формування професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід* : зб. матеріалів V Міжнародної наук.-практ. конф.. Суми, 12–13 травня 2022 р. Суми : СумДПУ імені А. Макаренка, 2022. С. 97.

⁷ Сікора Я. Б. Кейс-технології при вивченні «Методів оптимізації». *Науково-дослідна робота молодих учених: стан, проблеми, перспективи* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. Херсон, 12–16 листопада 2012 р. Херсон : ХДУ. С. 245.

⁸ Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). Available : <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>.

⁹ Кміть О. В. Кейсова технологія навчання іншомовного спілкування майбутніх педагогів. *Наука і техніка сьогодні*. Київ : Наукові перспективи, 2023. Вип. 7(21). С. 312–321.

¹⁰ Майєр Н. Кейс-метод у методичній підготовці майбутнього викладача іноземних мов і культур. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія. Педагогіка*, Тернопіль, 2018. Вип. 4. С. 134–145.

мовленнєві дії (Ю. Дегтярьова¹¹ та ін.); *розвиває спеціальні навички мислення* (І. Іванова, А. Коршенко, Л. Дягілева¹²); сприяє формуванню готовності та здатності до самостійного прийняття рішень (О. Шевченко¹³, А. Томеу¹⁴ та ін.).

О. Бігич зазначає, що кейс технологія – «це винятково групова робота учнів, в процесі якої пришвидшуються асоціативні процеси, розширюється коло інтересів, відбувається узагальнення та систематизація знань з різних предметів»¹⁵. Авторка зазначає, що кейс-технологія дозволяє активізувати активну розумову діяльність учасників мовленнєвого процесу, їх прагнення трансформувати знання в уміння, уміння у навички, навички у компетентності. Кейс-технологія створює психологічні умови готовності до мовного спілкування; тренує у виборі необхідної лексики, що є підготовкою до ситуативного мовлення взагалі; розвиває логічні здібності; розширює досвід пошуку конструктивних вирішень проблем, що надалі допоможе молоді орієнтуватися у реаліях життя.

Кейс-метод орієнтований на конкретну особистість, її індивідуальний підхід до вирішення проблем. Іншими словами, це звучить так: «Існує одна проблема для всіх, але кожен вирішує її по-своєму». Основу кейс-методу складає поняття прецеденту, або випадку (англ. *case*) – ситуації, яка обирається таким чином, щоб відповідати певним критеріям і навчальній меті. *Кейс-метод (case-study) є одним із ефективних різновидів інтерактивних методів навчання*. Для того, щоб правильно зрозуміти назву терміну «кейс» (від англ. *case*) необхідно звернутися до етимологічних джерел. Виявляється, що термін «кейс» має багато відповідників в українській мові. 1) коробка; 2) скринька; 3) аргументація; 4) судове право; 5) випадок; 6) проява; 7) міркування; 8) пацієнт; 9) поранений; 10) хворий; 11) становище; 12) валіза;

¹¹ Дегтярьова Ю. В. Підвищення ефективності навчання іноземних мов з використанням кейс-методів. URL: <http://www-center.univer.kharkov.ua/vesnik/full/173.pdf>. (Дата звернення: 15.11.2024).

¹² Іванова І. Л., Коршенко А. Є., Дягілева Л. Д. Використання кейс-технологій у навчанні іншомовному спілкуванню. *Polish Science Journal*. Warsaw, 2021. Iss. 11(44). pp. 146–152.

¹³ Шевченко О. П. Педагогічні умови використання кейс-методу в процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04; Луганськ. 2011. 22 с.

¹⁴ Tomey A. M. Learning with Cases. *J. Cont. Educ. Nurs*, 2003. 34(1). pp. 34–38.

¹⁵ Бігич О. Б. Електронний кейс як засіб формування у майбутніх менеджерів туризму міжкультурної компетентності. *Іноземні мови*. Київ, 2017. Вип. 1. с. 17.

13) сумка; 14) чохол; 15) дивак¹⁶ та ін.

Здобувачів варто ознайомити із словосполученнями із лексичною одиницею «case», для того, щоб вони могли самостійно вживати у власному мовленні. До переліку обов'язкового вивчення входять наступні словосполучення та сполучники:

Сталі словосполучення: *in many cases, in most cases, in some cases, in any case, in this/those cases.*

Словосполучення, побудові за схемою Noun (of) + Noun (case): *basket case, pillow case, case good, glass cases, particular case, nut case, case study, the resolution of the case.*

Словосполучення, побудові за схемою Adjective + Noun (case): *classic case, carrying case, best-case, cosmetics case, criminal case.*

Словосполучення, побудові за схемою Noun (case): + (Adjective) Noun: *a case of mistaken identity.*

Сполучники: *in case of, whatever the case may be.*

У методичному сенсі використовуємо термін «кейс» як «випадок», що у певних моментах перетинається з методичним терміном «ситуація», а точніше «мовленнева ситуація». Варто відмітити, що саме слово «кейс» часто вживається в українській мові як англіцизм. Це слово часто вживають журналісти («Я хочу вам розповісти про такий кейс», «Так, це був цікавий кейс у нашому досвіді»); юристи («Даний кейс підлягає повторному перегляду»), медики («Перед консилиумом постав важкий кейс») та представники інших професій.

Кейс-метод передбачає аналіз ситуації. В основу кейс-методу покладено концепцію розвитку розумових здібностей людини. Суть методу полягає у розгляді конкретних ситуацій (кейсів) для спільного обговорення та аналізу. Кейс-метод якнайкраще орієнтований на особистість здобувача для реалізації концепції «Вивчаємо не ПРЕДМЕТ, а навчасмо ОСОБИСТІТЬ».

І. Іванова, А. Коршенко та Л. Дягілева вважають, що «в основі кейсу має бути автентичний матеріал. Доцільно, щоб середовище, в якому відбуваються описані в кейсі події, було знайомим для здобувачів освіти. Тоді вони почуваються впевненіше, обґрунтовуючи свою точку зору»¹⁷.

Автентичність як проблема викликала значний інтерес в Україні як серед викладачів англійської мови, так і серед студентської молоді

¹⁶ OED – Oxford English Dictionary Online / ed. by J. Simpson. 3rd ed., 2000-2004. Oxford : Oxford University Press. URL : <http://dictionary.oed.com/cgi/entry/00181778> (Accessed on: 19.11.2024)

¹⁷ Іванова І. Л., Коршенко А. Є., Дягілева Л. Д. Використання кейс-технологій у навчанні іншомовному спілкуванню. *Polish Science Journal*. Warsaw, 2021. Iss. 11(44). pp. 149.

з появою серії підручників та аудіовізуальних матеріалів, створених носіями мови. Назвемо деякі з них: 'Outcomes', 'Life', 'Empower', 'Upstream', 'Speak up', 'Headway', 'Hotline'. Але будь-який текст (у тому числі й автентичний) можна перетворити в навчальний. Єдина відмінність автентичного тексту, що використовується у навчальному середовищі, полягає в тому, що він набуває ще й навчальної мети, тоді як у вихідних умовах природної комунікації такий текст виступає джерелом інформації. Автентична методика передбачає також розвиток навичок спілкування і спрямована на особисте залучення здобувачів у це спілкування. Разом з цим вона дає йому необхідні засоби для досягнення кінцевої мети.

Кейс-метод має певні переваги, оскільки є не лише навчальним, а й виховним ресурсом з позиції формування особистісних якостей молодого покоління. На нашу думку, переваги кейс-методу полягають у забезпеченні таких особистісно-пізнавальних характеристик здобувачів:

- високий рівень комунікативності;
- високий рівень активності;
- самостійність мовлення;
- можливість проявити індивідуальність;
- прийняття особистої відповідальності за висловлені думки;
- активізація апріорних знань з інших дисциплін;
- формування всіх аспектів англомовної особистості (мовного, мовленнєвого, соціального, психологічного, психолінгвістичного, комунікативного та ін.).

По своїй суті кейс-технологія – інтерактивне явище і регулюється стратегіями і тактиками учасників спілкування (викладач-здобувач/здобувачі; здобувач-здобувач, здобувачі-здобувачі), синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, емоційних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним навчальним завданням, відповідно до тематики спілкування та комунікативним досвідом його учасників. Ситуація кейсів зумовлює потребу у висловленні та стимулюванні мовленнєвої активності здобувачів.

Розгляд проблеми кейс-технологій логічно веде до дотичного методичного поняття «мовленнєва ситуація». У «Словнику-довіднику з української лінгводидактики»¹⁸ «мовленнєва ситуація» описується як сукупність позалінгвістичних чинників, що зумовлює потребу у висловленні. Мовленнєва ситуація може створюватися на занятті штучно задля розвитку комунікативних умінь і навичок здобувачів.

¹⁸ Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. пос. / кол. авторів за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2003. 149 с.

Мовленнєва ситуація забезпечує мотивацію навчання англійської мови та стимулює мовленнєву активність учасників комунікативного процесу. Розвиваючи у здобувачів навички англійського мовлення для створення ілюзії реальної ситуації потрібно створювати мовленнєві ситуації, які потребують вирішення питань шляхом прийняття самостійного рішення з урахуванням життєвого досвіду кожної особистості. Щоб зацікавити здобувачів, підвищити рівень певних знань з англійської мови, викладачі пропонують кейси як ефективний прийом у досягненні мети, яка полягає в розвитку навичок і вмінь використовувати мовленнєві функції для реальних комунікативних цілей спілкування в ситуаціях, що наближені до життєвих.

У цьому аспекті варто взяти до уваги слова Ю. Горошкіна, який вважає, що «мовленнєві ситуації дозволяють учневі працювати з інформацією в певній системі: ознайомлення із ситуацією, що виникла; розуміння її; прийняття рішення, як учинити, щоб розв'язати проблему; реалізація своїх дій; рефлексія

– чи правильно я вчинив (ла), чи всі можливості було використано тощо»¹⁹.

На думку Ю. Горошкіна, «... застосування мовленнєвих ситуацій сприяє формуванню в учнів стійкої мотивації до опанування предмета, розвитку вмінь діяти в нестандартних ситуаціях, застосовувати інформацію, здобуту з різних джерел, самоорганізовуватися. Розв'язання ситуаційних завдань на уроках іноземної мови передбачає вихід за межі освітнього процесу в соціальний контекст»²⁰.

За словами Н. Шпак, мовленнєві ситуації – «сукупність обставин, які спонукають до спілкування та певним чином висловлення думки, почуття, бажання і потреби»²¹.

Мовленнєва ситуація є одним із видів навчальних завдань, що, у свою чергу, є найголовнішим компонентом структури кейсу. Мовленнєва ситуація сприяє мимовільному запам'ятовуванню мовного матеріалу й формуванню міцних навичок усного мовлення. Вона, з одного боку, сприяє активізації емоцій та емоційної пам'яті, з іншого – містить необхідні для навчання одиниці монологічного та діалогічного мовлення. Мовленнєва ситуація є дидактичним

¹⁹ Горошкін Ю. В. Мовленнєві ситуації на уроці іноземної мови як засіб реалізації компетентнісного підходу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія. Філологічні науки*. Луцьк, 2013. Вип. 19. С. 45.

²⁰ Там само. С. 46.

²¹ Шпак Н. Мовленнєві ситуації як засіб формування комунікативної компетентності учнів 5-6 класів гімназії. *Іноземні мови в школах України*. Київ, Вип. 4. 2020. С. 12.

матеріалом для ознайомлення, закріплення та подальшої активізації дій мовців з навчальним матеріалом.

Слід зазначити, що у методиці навчання іноземних мов поняття «комунікативна ситуація» та «мовленнева ситуація» є тотожними. Так само є тотожними такі поняття як «комунікативна вправа» та «мовленнева вправа» «комунікативні завдання» та «мовленнева завдання». Проте дискусії щодо цих визначень серед учених, педагогів, методистів та учителів-практиків чисельні й різнобічні, які впливають на основі базових компонентів або функцій, форм або засобів, методів або прийомів.

Варто взяти до уваги визначення «комунікативна ситуація» провідних українських мовознавців: Флорія Бацевича та Олени Селіванової. Ф. Бацевич зазначає, що комунікативна ситуація – ситуація спілкування, в яку входять партнери по комунікації і яка спонукає її учасників до міжособистісної інтеракції²². Комунікативна ситуація визначає мовленнєву поведінку, способи реалізації комунікативної інтенції (стратегію, тактику комунікації тощо).

На думку О. Селіванової, комунікативна ситуація «характеризується замкненістю, цілісністю і системністю, діяльнісною динамічністю»²³. У контексті комунікативної ситуації О. Селіванова визначає компоненти комунікації як «найважливіші складові комунікативного акту, які включають адресанта, адресата, канал комунікації, код, контакт, зворотний зв'язок, комунікативний шум, контекст і ситуацію спілкування», а комуніканти – це «особи, які беруть участь у спілкуванні: у діалозі – адресант (мовець) і адресат (слухач); у полілозі – адресант, адресати, учасники»²⁴.

Т. Симоненко визначає мовленнєву ситуацію як «методичний прийом, який штучно чи навмисно створений викладачем для активізації спілкування відповідно до поставленої мети. Учена зауважує, що «комунікативна ситуація впливає на сам факт виникнення комунікативного акту, на його тривалість, на вибір теми для розмови і характер спілкування»²⁵.

²² Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: монографія. Київ: Академія, 2004. С. 337.

²³ Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації: Підручник. Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2011. С. 260.

²⁴ Там само. С. 261.

²⁵ Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовно-комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: Монографія. Черкаси: Брама, 2006. С. 19–20.

На думку Т. Ганніченко, «ситуація як основа вербального спілкування являє собою сукупність комунікативних і некомунікативних умов, необхідних і достатніх для здійснення комунікативної дії»²⁶.

Т. Ганніченко вважає, що комунікативна ситуація в процесі навчання іншомовному спілкуванню виконує такі функції:

- є засобом подачі матеріалу;
- моделює майбутню професійну діяльність;
- активізує пізнавальну діяльність;
- сприяє формуванню мовленнєвих навичок та умінь;
- є одним із засобів мотивації мовленнєвої діяльності;
- забезпечує розвиток особистості здобувача завдяки її особистісно-орієнтованому характеру²⁷.

Основною умовою створення мовленнєвої ситуації є взаємодія учасників комунікативного процесу, кожен з яких має власну ситуаційну позицію. Мовленнєва ситуація – складний комунікативний процес, що поєднує обставини дійсності і взаємини між комунікантами, що створюють процес спілкування з використанням лінгвістичних і екстралінгвістичних засобів.

Завершуючи дискусію про термінологічний апарат, вважаємо, що поняття «case» та «мовленнєва ситуація» є тотожними, але у сучасній методиці навчання іноземних мов варто вживати термін «case», оскільки це слово є інтернаціоналізмом. Більше дискусій виникає навколо понять «мовлення» та «ситуація». У науковій літературі широко вживаються поняття «мовленнєва ситуація» та «ситуативне мовлення». На перший погляд, це – тотожні поняття, але, слід зазначити, що у «мовленнєвій ситуації» ключовим словом є «ситуація», а у «ситуативному мовленні» – «мовлення».

У результаті теоретичного аналізу, стає очевидним, що застосування кейс-технологій на заняттях англійської мови сприяє розвитку критичного мислення здобувачів, підвищує мотивацію навчання, сприяє формуванню навичок застосовувати свої знання для вирішення практичних завдань, умінню обирати актуальну інформацію з різних джерел інформаційного простору та формує багато інших актуальних умінь та навичок людини 21 століття.

Таким чином, інтерпретація мовлення з точки зору теорії психолінгвістики свідчить про те, що цей процес є внутрішньо-мотивованим, вибудованим на мисленні, лексико-граматично та

²⁶ Ганніченко Т. А. Комунікативна ситуація як форма організації процесу спілкування. *Психологолінгвістичні особливості педагогічного спілкування: зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф.* Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького, 13 квітня 2017 р., Черкаси, 2017. С. 82.

²⁷ Там само. С. 83.

стилістично оформленим. Діалогічне та монологічне мовлення є самостійним видом мовленнєвої діяльності, проте вони тісно пов'язані і можуть переходити з одного стану в інший.

Всі вищезокреслені переваги, поза сумнівом, сприяють підвищенню навчальної мотивації здобувачів, але головна перевага кейс-методу, на нашу думку, полягає у формуванні критично мислячої особистості, яка може висловлювати свої власні думки засобами англійської мови. Тому виникає необхідність розгляду типології та функцій кейс-методу з метою їх оптимального застосування у формуванні мовленнєвої компетентності здобувачів.

2. Кейси: типи, функції та правила їх створення

Класифікація кейсів є розлогою, що зумовлено різними підходами та цілями навчання. Перш за все, скористаємося класифікацією, запропонованою European Case Clearing House (ECCH)²⁸.

Кейси-випадки. Це дуже стислі спонтанні кейси, що описують один випадок, і можуть використовуватися на занятті для ознайомлення з новою лексикою чи граматичним явищем. Такі кейси не вимагають від здобувачів спеціальної підготовки до початку заняття.

Допоміжні кейси. Основна мета такого кейса – передати інформацію нестандартним способом. Здобувачі набагато краще сприймають інформацію з елементами новизни, представлену у вигляді кейса. Допоміжний кейс може служити основою для інших кейсів.

Кейси-вправи. Такі кейси дають можливість мовцю застосувати різні підходи до виконання вправ, як-от: особисто-діяльнісний, інформаційний, когнітивний, прагматичний, інтуїтивно-свідомий, свідомо-пізнавальний, індивідуальний, комунікативний, тематичний, підхід-діяльність, підхід та багато інших.

Кейси-приклади. При згадуванні слова «кейс» звичайно на думку спадає саме цей тип кейсів. Вивчати англійську мову за допомогою інтерактивного кейса-прикладу означає: за допомогою завдань, що дає викладач, організувати спільну діяльність здобувачів щодо витягу інформації з тексту/ситуації таким чином, щоб сама ця спільна діяльність навчала здобувачів. Здобувачам необхідно проаналізувати інформацію з кейса і виявити найважливіші зв'язки між різними складовими. Кейси-приклади мають великий виховний потенціал.

Комплексні кейси. Такі кейси описують ситуації, де значущі аспекти заховані у великій кількості інформації, частина якої неістотна. Завдання здобувачеві – відділити важливі аспекти від малозначущих і не звертати

²⁸ ECCH the Case for Learning. URL: <http://www.ecch.com/educators/casemethod/resources/freecasesoverview>. (Accessed on: 1st Dec 2024)

на них уваги. Складність може полягати в тому, що виділені аспекти можуть бути взаємопов'язані. Роботу можна дати у зворотному порядку: наприклад, при вивченні теми «The Adjectives», запропонувати здобувачам вихідний текст з прикметником і попросити їх викреслити їх з тексту, потім знову прочитати текст та порівняти обидва кейса з точки зору інформативності. Наведемо приклад такого кейса.

Мета кейсу – показати роль прикметників у функції епітетів для розвитку художнього мовлення та письма.

А) Вихідний аутентичний текст:

He was a tall, slender man, who did not look his forty years, so unwrinkled was his high, white forehead, so clear and lustrous his large, dark-blue eyes, so free from silver threads his rather long black hair.

Б) Текст з видаленими прикметниками:

He was a ... man, who did not look his forty years, so unwrinkled was his ... forehead, so clear and lustrous his ... eyes, so free from silver threads his rather ... hair.

В) Приклади виконаних завдань:

S1: *He was a tall man, who did not look his forty years, so unwrinkled was his large forehead, so clear and lustrous his chestnut eyes, so free from ... threads his rather fair hair.*

S2: *He was a big man, who did not look his forty years, so unwrinkled was his clear forehead, so clear and lustrous his blue eyes, so free from ... threads his rather fair hair.*

S4: *He was a tall man, who did not look his forty years, so unwrinkled was his high forehead, so clear and lustrous his green eyes, so free from ... threads his rather dark hair.*

S5: *He was a young man, who did not look his forty years, so unwrinkled was his high forehead, so clear and lustrous his big eyes, so free from ... threads his rather dark hair.*

S6: *He was a handsome man, who did not look his forty years, so unwrinkled was his low forehead, so clear and lustrous his bright eyes, so free from silver threads his rather dark hair.*

Аналізуючи виконані здобувачами завдання (всього 25 завдань, 5 з яких ми описуємо у дослідженні), ми маємо абсолютно різні описи, яких об'єднує лише вихідна рамка тексту. При опитуванні здобувачі повідомили, що вони мали перед собою конкретний образ чоловіка, у більшості випадків – це були їх батьки чи дідуся. Здобувачі не впоралися із завданням щодо вибору епітета до іменника *threads* (у тексті – це *silver threads*). Це цілком закономірно, адже *silver threads* ужито у метафоричному значенні. Інші приклади метафоричного епітета: *a threatening cloud, plastic relationship, a marble face, the voiceless desert, sleeping flowers*.

Кейси-рішення. Здобувачам необхідно вирішити, що вони робитимуть в обставинах, що склалися, і сформулювати план дій. Для цього їм необхідно розробити ряд обґрунтованих підходів і потренуватися у виборі підходу, який більш всього націлений на успіх.

Окрім класифікації, запропонованої European Case Clearing House (ECCH)²⁹, розглянемо інші класифікації кейсів за метою застосування, за сферами спілкування, за обсягом, за навчальними завданнями, за способом демонстрування інформації, за сутністю поставлених проблем, що розглядається у кейсі.

За метою застосування:

- навчальні;
- ілюстративні;
- практичні кейси.

За сферами спілкування:

- навчально-професійна;
- професійно-виробнича;
- соціально-культурна;
- соціально-побутова;
- суспільно-політична.

За обсягом:

- міні-кейси (1–2 сторінки);
- стислі (3–5 сторінок);
- розгорнуті (20–25 сторінок).

За навчальними завданнями:

- розв’язання типових (стандартних) проблем;
- розв’язання нетипових (нестандартних) проблем;
- навчання принципам аналізу конкретного кейса;
- прогнозування розгортання проблеми;
- аксіологічний висновок по кейсу;
- аксіологічний висновок по проблемі.

За способом демонстрування інформації:

- ретроспективні;
- оповідальні;
- вирішальні.

За сутністю поставлених проблем, що розглядається у кейсі:

- кейс-потреба;
- кейс-вибір;
- кейс-пригода;

²⁹ ECCH the Case for Learning. URL: <http://www.ecch.com/educators/casemethod/resources/freecasesoverview>. (Accessed on: 1st Dec 2024)

- кейс-криза;
- кейс-конфлікт;
- кейс-боротьба;
- кейс-інновація.

За тривалістю проведення:

- разові;
- періодичні;
- систематичні.

За ступенем керівництва кейсом:

- керовані;
- самостійні.

Якщо в основу класифікацій покласти *реальну дійсність*, то кейси можна поділити на два типи (Рис. 1.):

- 1) реальні (природні);
- 2) навчальні (штучні).

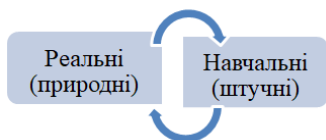

Рис. 1. Класифікація кейсів на основі реальної дійсності

Природні ситуації передбачають наявність певного кола предметів і обставин, які спонукають до висловлювання. Проте навчальний процес не дозволяє використати всі реальні ситуації, хоча потрібно намагатися створити навчальні ситуації максимально наближені до дійсності.

Відмінності між навчальною комунікативною ситуацією та природною полягають у наступному:

1) можливостями внесення додаткових уточнень, моделюванням подій, поверненням назад тощо. Ці чинники не притаманні реальній ситуації, адже учасники спілкування природно сприймають реальну ситуацію як фрагмент свого життя;

2) наявність вербального стимулу, уживання «готових» мовленевих кліше;

3) можливостями багаторазово відтворювати ситуації з використанням різних варіантів (різні форми привітання, прощання, вибачення, запит інформації тощо).

4) можливостями корегування помилок, висловлення думок, ставлення до тих чи інших подій. У реальній ситуації здебільшого висловлюється одна конкретна позиція. Напр.: *I appreciate it*. Було б дивно, якби в одній і тій же самій ситуації мовець міняв свою точку зору декілька разів. Напр.: *I don't appreciate it*.

Якщо за основу брати стандартизацію кейсів, то вони можуть бути також двох типів (Рис. 2):

- 1) стандартні;
- 2) нестандартні.

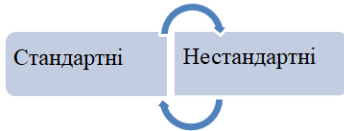

Рис. 2. Класифікація кейсів на основі стандартизації

У стандартних кейсах вербальна і невербальна поведінка мовців регламентована певними правилами.

У нестандартних кейсах вербальна і невербальна поведінка мовців обумовлена особистісними взаємовідносинами мовців, їх комунікативними намірами, загальнокультурним та освітнім рівнем. Проте варто зазначити, що саме нестандартні ситуації активізують когнітивну та креативну активність здобувачів. Нестандартні ситуації можна створювати тоді, коли здобувачі вже оволоділи стандартними (типовими) ситуаціями. Успішна реалізація мовленнєвої поведінки в цих ситуаціях можлива лише за умови оволодіння стандартними ситуаціями.

Для здобувачів закладів вищої освіти необхідно створювати нестандартні ситуації, адже у них вже сформовані певні мовні, мовленнєві та соціокультурні навички спілкування. Для мотивації мовлення недостатньо лише ситуації – важливо мати стимул мовлення, які можуть бути природними й штучними. Природні мовленнєві стимули виникають у реальному мовному середовищі (спілкування з носіями мови, обмін інформацією через соціальні мережі, блоги, YouTube канали, соціальні мережі, Online курси, пошуки Інтернет-джерел; користування інформаційно-пошуковими й інформаційно-довідковими системами тощо).

Беручи за основу *стимули*, штучні кейси поділяються на:

- 1) предметні ситуації;
- 2) ситуації відносин (Рис. 3).

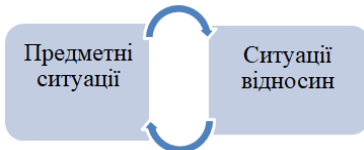

Рис. 3. Класифікація кейсів на основі стимулів мовлення

Проблемні ситуації можна створювати шляхом мовного (словесного) опису (без унаочнення). Таким чином, можна визначити ще один її тип:

- 1) наочні ситуації;

2) словесні ситуації (Рис. 4).

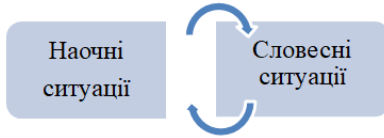

Рис. 4. Класифікація кейсів на основі їх способів подачі

Наведемо приклад словесного кейсу у вирішенні наступної проблеми: Ви – директор магазину одягу. У зв'язку з карантинном COVID-19, Ви змушені зачинити магазин на невизначений період (попередньо на 2 тижні). Що Ви будете робити, щоб уникнути великих збитків?

Визначити перелік можливих рішень:

- зачинити магазин, що потягне збитки;
- працювати з доставкою додому;
- перенести свою роботу в Інтернет, створивши власний онлайн-магазин;
- зробити великі знижки в останні дні роботи перед карантинном;
- припинити свою діяльність на два тижні, однак після відновлення роботи значно підвищити ціни на товар.

Знайти оптимальне рішення проблеми, якщо воно взагалі існує.

Оптимальне рішення – перенести свою роботу в Інтернет, створивши власний онлайн-магазин.

Необхідно визначити, чим ситуація може бути ускладнена. Наприклад, нестабільний інтернет та електроживлення, відсутність досвіду роботи з технічними засобами, необхідність покращити апаратуру для фотозйомки товару, відсутність естетичного смаку та навичок оформлення сайту тощо.

На цьому етапі слід автоматизувати лексику, яка стосується сучасних технологій, умовні речення та інші граматичні структури англійської мови.

Ми вважаємо, що досягти результатів активної мовленнєвої діяльності здобувачів у межах запропонованих кейсів за умови наявності наступних знань:

- знання етикетних формулювань (напр., *Have a good time! A happy journey! So long! I wish you every success! Nice to meet you! See you later (soon)! Remember me to ...*);
- знання актуальних граматичних конструкцій;
- знання тематичної лексики;
- знання етикету мовлення.

Для ефективної колективної мовленнєвої діяльності здобувачі повинні продемонструвати:

- зацікавленість у спілкуванні;
- емпатію (налаштованість на ідеї, висловлені співрозмовником);
- правдивість викладених фактів;
- прояв власної ініціативності та активності;
- задоволення від спілкування;
- уміння вислухати одне одного.

Сигналами перелічених умов спілкування є репліки різних типів, а також міміка, усмішка, погляд, жести, постави тіла та інші невербальні засоби. Порушення норм мовленнєвої етики суттєво ускладнює процес успішного спілкування.

Успішне спілкування реалізується за допомогою спеціальних етикетних мовленнєвих формул і виражаються сукупністю різнорівневих засобів – від окремих слів до висловлювань, навіть текстів. Тут ми маємо на увазі мовленнєвий етикет. Етикетизація у процесі спілкування застосовується шляхом вираження категоричності та некатегоричності номінацій з тяжінням до некатегоричності з метою переконання адресата в істинності інформації та через відповідне структурування мовлення, привертання уваги до мовця. У процесі спілкування мовцю вдається передбачити можливу реакцію співрозмовника. Мовлення включає цілий комплекс вербальних і невербальних індивідуальних засобів.

Важливим чинником успішного спілкування на заняттях англійської мови є уміння викладача керувати комунікативним процесом. Для цього існують певні правила, дотримання яких дозволяє викладачеві формувати у здобувачів мовленнєву компетентність. Ми рекомендуємо наступні правила:

1. Правильно привітатися. Типовою помилкою українського мовця є «безадресне вітання». Слід не просто «кидати» фрази *'Good morning'*, *'Good afternoon'*, *'Good evening'*, а додавати ім'я співрозмовника: *'Good morning + (Student's (Educator's) name)*.

2. Не переривати мовлення у разі, якщо один із співрозмовників допустив помилку. Слід провести роботу над корекцією помилок по завершенню монолога/діалога. Помилки можна корегувати не прямо, а побічно (від третьої особи або безособово).

3. Візуалізувати розмову, наводячи приклади (можна від першої особи).

4. Задавати здобувачам запитання замість того, щоб ставити перед фактом чи вживати імперативні конструкції.

5. Давати мовцям можливість розвивати власну думку.

6. Говорити слова заохочення (напр., *Do it! You can do this! You can do it better! Give it a try! Go for it! It's worth a shot! What do you have to lose? No one judging you! That's better than ever! Keep working on it! You are getting better every day! Way to go!*).

7. Бути щедрими на похвалу (напр., *Well done! Great job! Excellent! Excellent for you! Cool! Excellent! Amazing job! Fantastic job! Good for you! Tremendous! Marvelous! Outstanding! Fantastic! Splendid! That kind of work makes me happy! That kind of work makes me delight!*).

8. Створювати умови та ситуації, за яких мовці виявляють активність мислення та бажання вступати чи підтримувати розмову.

Розглянемо класифікацію: *за сутністю поставлених проблем, що розглядається у кейсі*, більш детально.

Кейс-потреба – це кейс, в якому розглядається реальна нагальна проблема, обумовлена певними чинниками. Наприклад, ви у незнайкомому місці. У вас не працює геолокації. Вам потрібно повернутися у готель до 6 години вечора. Що ви будете робити? З мовної точки зору, здобувачу необхідно знати лексику по темах «*Addressing*», «*Communicating*», «*Asking the Way*», «*In the city/town*», «*How to get home*». При формулюванні речення у кейсі-потребі як певному формальному типу мовних одиниць, як факту системи мови відповідає певний тип думки, який утворює мовну семантику речення. Він являє собою більш загальну мисленнєву побудову, що об'єднує думку-судження, думку-запитання, думку-спонування як свої різновиди.

Кейс-вибір передбачає необхідний вибір однієї альтернативи з двох або більше. Пропонований кейс можна застосовувати при вивченні різноманітних тем, наприклад, «*Food and Meals*». Реалізуємо цей кейс при постановці запитань: «*Would you like black tea or green tea?*», «*Would you like pizza or snack?*», «*Would you have some water or juice?*». При вивченні теми «*Living in the city or countryside*» постає проблема у виборі комфортного місця для проживання. Мовець робить свої власні висновки, вказуючи на плюси і мінуси свого вибору, резюмуючи, що «*Every plus has a minus*» – «на кожний плюс є мінус». У кейсі-виборі найчастіше в кожного з мовців з'являється потреба в постановці питання, пов'язаного із запитом інформації, її уточнення чи багатьох інших комунікативних потреб. Альтернативне питання є елементом, який спонукає мовця до повідомлення інформації, стимулює розгортання контексту, активізує мовленнєву дію в діалозі, виражає відношення здобувача до предмета запиту та співрозмовника.

Подаємо приклад кейсу-вибору. Мета кейсу – формування навичок усного мовлення. Кейс містить зображення дітей з різним емоціями на обличчі. Виконання кейсу потребує знань з основних характеристик ситуацій та досвіду перебування у цій ситуації (Рис. 5).

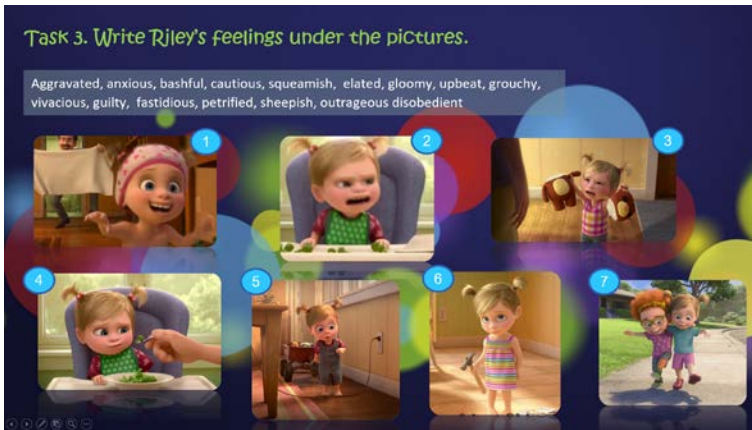

Рис. 5. Moods and Emotions

Роботу над кейсом проводимо у 4 етапи:

1. *Залучення та підказка.* Здобувачам пропонується лексика: *aggravated, anxious, bashful, cautious, squeamish, elated, gloomy, grouchy, vivacious, guilty, fastidious, petrified, sheepish, outrageous, disobedient.* Лексика автоматизується шляхом повторення за диктором та уживанням у мікроситуаціях. Наприклад:

(1) He committed a crime. Is he guilty? Yes, he is. He is guilty.

(2) To be bashful means to be shy, to be timid. Do you feel bashful when there are a lot of people? Yes, I do.

(3) Did you used to be a disobedient child in your childhood? Yes, I did, but now I am an obedient student.

2. *Усне мовлення (діалог).* Час виконання роботи 15-20 хвилин. Здобувачі вільно спілкуються. Вони можуть ходити по класній кімнаті і самі обирати собі партнера для спілкування.

3. *Усне мовлення (монолог).* Здобувачі готують свій кейс, описуючи почуття, настрої та ситуацію.

4. *Обговорення у групі.* Час виконання роботи – до 3 хвилин. У процесі обговорення рекомендовано ставити такі запитання:

1. Which emotions are positive?
2. Which emotions are negative?
3. Which feelings do you dislike in yourself?
4. What situation can you make petrified?
5. Are you gloomy when winter comes?

У разі необхідності здобувачі можуть зробити письмові записи свого кейсу. Наведемо приклад іншого кейса: Share your thoughts.

Кейс організовується у форматі соціально-емоційного навчання (СЕН), що надзвичайно важливо для здобувачів, які перебувають у стані стресу, пов'язаного з війною в Україні. (Рис. 6.).

Вид кейсу – кейс-емоції.

Мета кейсу – формування навичок усного мовлення.

Рис. 6. Share your thoughts

Роботу над кейсом проводимо у 4 етапи:

1. *Залучення та підказка.* Здобувачам ставляють запитання, які зображені на малюнку:

1. How does SADNESS manage to help Bing Bong?
2. Is Joy going to change her attitude towards SADNESS?
3. What is similar between the mother's and Joy's approaches of cheering people up
4. What is better not to say when people are in distress?

2. *Усне мовлення (діалог).* Час виконання – 15–20 хвилин. Здобувачі вільно спілкуються. Вони можуть ходити по класу і самі обирати собі партнера для спілкування.

3. *Усне мовлення (монолог).* Час виконання – 3–5 хвилин. Здобувачі готують свій кейс, описуючи почуття, настрій та ситуацію, які спричинили цей кейс.

4. *Обговорення у групі.* Час виконання – до 3 хвилин. У процесі обговорення рекомендовано ставити такі запитання:

1. In the suggested picture, what were the main difficulties for your understanding?
2. What are you more interested in the picture? Why?
3. Is there information that could be added to the story?
4. Do you think the story is true?
5. Was there information that you decided to not add to the story?
6. In searching for true facts to add to the story, did you start with one topic and branch out?
7. Do you need search for specific content?
8. How much did you change the story? Compare the first variant and the last one.
9. How did this influence your experience?
10. Is the story enjoyable?
11. Is the story frustrating?
12. If you consulted the Wikipedia or some other Internet resources, how would this affect the plot of your story?
13. Would you like to change the structure of your story?
14. What was your strategy to adding content to your story?
15. Do you expect the happy end of the story?
16. How do you think your story is different from your friends' stories?

Кейс-пригода. У кейсі-пригоді описується реальна або вигадана пригода (випадок).

Подаємо приклад кейсу:

Назва: *Christmas traditions.*

Мета кейсу – формування навичок усного та писемного мовлення.

Кейс містить декілька картинок новорічної тематики і потребує креативного підходу до його виконання. Підготовка до кейсу може у формі домашнього завдання, а виконання – на уроці з використанням Multimedia Scapbook <https://prezi.com/hqm0t8rxbx4/multimedia-scrapbook> (Рис. 7).

Рис. 7. Christmas traditions

Роботу над кейсом проводимо у 5 етапів:

1. *Залучення та підказка:* Здобувачам пропонується пригадати якість історії чи події, пов'язані з Різдвом. Вони можуть підготувати лексику по темі, прочитати аналогічні історії, або навіть вкотре передивитися фільм або цікаві фрагменти американської різдвяної комедії «Один вдома» (*Home Alone*), знятого режисером Крісом Коламбусом за сценарієм Джона Хьюза. Калкін виконав головну роль – Кевіна Маккалістера, хлопчика, якого батьки забули вдома у Чикаго, а самі полетіли на різдвяні канікули у Париж.

2. *Усне мовлення:* Викладач дає здобувачам завдання, яке вони повинні представити в усній формі без використання додаткових лексикографічних джерел, наприклад, Інтернет-джерел. Здобувачі можуть написати чорновий варіант розповіді. Час виконання 10–15 хвилин. У тексті можуть бути лексичні та граматичні помилки, здобувачі можуть виправити на 3 етапі роботи – редагування.

3. *Редагування:* Етап редагування можна організувати вдома, залучаючи всі необхідні джерела (традиційні та електронні).

4. *Опис:* Описувати свій кейс здобувачі можуть на наступному занятті. Бажано демонструвати свій кейс на Smart-дошці чи на іншому мультимедійному засобі. Здобувачі можуть вказати, які джерела вони використали, яких знань їм бракувало та які виникали у них версії до прийняття основної. Час представлення письмової роботи – 3–5 хвилин.

5. *Обговорення у групі:* У процесі обговорення рекомендовано ставити наступні запитання:

1. Which case is the most interesting?
2. Which case is the strangest?
3. Is this case true?
4. I don't believe you. Can you give me some facts?
5. Do you find this case ordinary?

Таким чином, реалізуючи головну мету – формування навичок писемного мовлення, реалізується також мета – формування навичок усного мовлення, а саме – діалогічного (діалог-обмін думками).

Кейс-криза наразі дуже актуальний кейс у зв'язку із ситуацією, що склалася у світі та в Україні. Після затяжної пандемії Covid-19 та повномасштабного вторгнення РФ в Україну постає дуже багато викликів, пов'язаних з самим процесом навчання. Тому вирішення нагальних питань з форматом навчання є не лише актуальним, а життєво необхідним. Наприклад, постановка запитань «*Which gadget do you use to attend my lessons?*», «*Are you alright to use Google Classroom/Zoom/Teams?*», «*How do you feel to use online instructions?*». Цілком зрозуміло, що нехтування цією проблемою може призвести до різкого погіршення справ у системі навчання.

Кейс-конфлікт виникає при протиставленні думок та поглядів мовців. За словами Н. Христич, «виходячи з самого поняття «конфлікт», конфліктний мовленнєвий акт межує з такими актами як незгода, боротьба, осуд, огида, гнів, звинувачення, здивування, догана, заперечення тощо»²⁸³⁰.

Конфліктний кейс виростає з негативного значення або незгоди, яка може виражатися наступними фразами: *I'm afraid you are wrong. I disagree (with you). I object (to it). That is not so. On the contrary. I'm sorry you are mistaken. It can't be so. I'm sorry I can't. That is not true to fact. I have to refuse.*

Попри самої сутності конфлікту, метою кейса-конфлікту є уміння співрозмовника переконати іншого, щоб забезпечити згоду сторін та уникнути конфліктності у комунікативній ситуації. Часто причиною конфліктів є вербальне та невербальне порушення тактовності мовців.

Кейс-боротьба полягає у протиборстві двох сторін відповідно до тактики та стратегії. На відміну від кейса-конфлікту, кейс-боротьба не передбачає когось переконати, а лише продемонструвати певні «інструменти» комунікації. Наприклад, використання стратегій ввічливостей. Ввічливість у взаємодії між комунікантами можна визначити як способи вираження усвідомлення іміджу іншої особистості. П. Браун та С. Левінсон³¹ (Brown & Levinson) виділяють чотири головних типи стратегій ввічливості: чітко висловлена, позитивна, негативна та непряма ввічливість.

У межах навчання англійської мови можна використати дві основні стратегії: позитивну та негативну ввічливість. Позитивний імідж (*positive face*) особи є потребою в прийнятті, симпатії з боку інших, в ставленні до неї, як до члена тієї ж групи, в усвідомленні, що її потреби поділяються й іншими. Негативний імідж (*negative face*) особи виявляється у прагненні до незалежності, свободи дій, небажанні бути нав'язаним іншими.

Кейс-інновація – це кейс, в якому реалізуються сучасні оригінальні навчально-виховні та розвиваючі цілі уроку, форми та методи навчання, нестандартні підходи у вирішенні проблем. Для того, щоб втілити у кейс щось нове, здобувачу потрібно проявити творче мислення та індивідуальний підхід. Здобувач може використати різноманітні

³⁰ Христич Н. С. Вербальні ознаки конфліктної ситуації (на матеріалі англійських художніх творів). *Психолінгвістика в сучасному світі – 2022. Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції. 15–16 грудня 2022 р.* Переяслав: Університет Григорія Сковороди в Переяславі. С. 112. DOI: <https://doi.org/10.31470/2706-7904-2022-17-112-116>

³¹ Brown P., Levinson S. *Politeness: Some Universals in Language Usage.* Cambridge: Cambridge University Press, 1994. P. 284.

Інтернет-платформи (Zoom, Moodle, PowerPoint, MicrosoftTeams) та будь-який ресурс (блог, влог, вікі, подкаст, вебсайт, мультимедійну презентацію, закладки тощо). Навіть при виконанні однакового завдання, наприклад, складання когнітивних карт, здобувач може використати ресурси BybblUs, Coogole, Freemind, Mapul, MindNode, MeindMeister, WiseMapping, Xmind та багато інших Інтернет ресурсів.

Інноваційність кейсу полягає у його презентації на інтерактивних ігрових платформах, як-от: Jamboard [Jamboard. <https://www.weareteachers.com/jamboard-ideas/>], Microsoft Whiteboard [<https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365/microsoft-whiteboard/digital-whiteboard-app>], Grammarly [<https://www.grammarly.com>], ClickUp [<https://clickup.com/>], Tixio [<https://tixio.io/>], xTiles [<https://uk.xtiles.app/en>], Lucidchad [<https://licidchad.com>], Padlet [<https://padlet.com/>], Google Docs/Presentations [<https://workspace.google.com/products/slides/>], Notion [<https://www.notion.so/>], Canva [https://www.canva.com/uk_ua/] та ін.

Розглянувши типологію кейс-технологій, доходимо висновку про їх різноманітність. Це дає можливість викладачу добирати саме той кейс, який найбільш відповідає поставленим навчальним цілям.

Необхідно визначити основні функції кейс-методу. У досліджуваній нами підбірці наукових праць, опису функцій кейс-методу нами не виявлено. Таким чином, спробуємо їх визначити, зробивши припущення, що кейс-метод має наступні функції:

- навчальну
- виховну
- лінгвокультурну
- соціальну
- емоційну
- мотиваційну
- моделюючу
- інформаційну
- формувальну
- стратегічну

У кожному окремо взятому кейсі домінує та чи інша функція, тому однозначно визначити функцію кожного конкретного кейсу не завжди можливо.

Взагалі, всі кейси можна поділити на проблемні й навчально-тренувальні. Як відомо, будь-яка мовленнєва ситуація містить два взаємозалежних компоненти: дане (умова) і нове (задачу, ціль). Проблемні ситуації відрізняються від неproblemних насамперед характером задачі (нового). Специфіка проблемної ситуації полягає й у зв'язку між компонентами ситуації, між якими завжди має місце протиріччя. Для подолання протиріччя у неproblemних ситуаціях досить

в основному репродуктивної мовленнєвої діяльності мовця, а в проблемних – потрібна продуктивна мовленнєва активність.

Отже, ми зробили спробу класифікувати кейси за наступними критеріями: за реальністю: реальні та навчальні; за метою стандартизації: стандартні та нестандартні; за стимулом: предметні ситуації та ситуації відносин; за метою застосування (навчальні, ілюстративні, практичні); за сферами спілкування (навчально-професійні, професійно-виробничі, соціально-культурні, соціально-побутові та суспільно-політичні); за обсягом (міні-кейси, стислі та повні); за навчальними завданнями (розв'язання типових (стандартних) проблем та розв'язання нетипових (нестандартних) проблем; за способом демонстрування інформації (ретроспективні, оповідальні та вирішальні); за сутністю поставлених проблем, що розглядається у кейсі (кейс-потреба, кейс-вибір, кейс-пригода, кейс-криза, кейс-конфлікт, кейс-боротьба та кейс-інновація); за тривалістю проведення (разові, періодичні та систематичні); за ступенем керівництва кейсом (керовані та самостійні).

Розглянувши типологію та функції кейс-методів, робимо висновок про їх позитивний вплив на розвиток мовленнєвих умінь здобувачів. Більш того, кейси допомагають встановити ділові та соціоемоційні контакти між мовцями у діалогічному мовленні; сприяють вирішенню нагальних проблем; розвивають м'які навички (soft skills) критичного мислення; навчають вирішувати проблемні ситуації у штучно створеному середовищі та доводити справи до логічного завершення.

Вважаємо, що кейс-методи обов'язково потрібно застосовувати на заняттях англійської мови, адже вони вводять здобувачів у реальну ситуацію, хоча інколи ілюзорну; забезпечують активне мислення у вирішенні проблем шляхом прийняття рішення на основі власного життєвого досвіду; створюють можливості для формування комунікативної компетентності та глибшого розуміння англомовного світу.

3. Система вправ для реалізації кейс-технологій

Для ефективного застосування кейс-методу для формування мовленнєвої компетентності здобувачів необхідно дотримуватися принципів інтерактивного, інтегрованого та комплексного навчання видів мовленнєвої діяльності на всіх етапах реалізації цього методу:

- 1) ознайомлення зі змістом кейсу;
- 2) організація парної, групової чи командної роботи з аналізу кейсу;
- 3) презентація результатів;
- 4) формулювання висновків;
- 5) обговорення між різними групами чи командами.

При створенні кейсів слід максимально залучати різні джерела інформації та різні типи засобів навчання (традиційні та технічні). Чим

адекватніший кейс до знань, віку, освіти здобувачів, тим цікавішим від буде, що значно підвищить мотивацію володіння англійською мовою.

Наприклад, при підготовці кейсів з ситуацій на традиційних уроках, доцільно буде використати матеріали навчально-методичних комплексів у поєднанні з інтернет-джерелами, підручниками, аутентичними аудіозаписами та текстами-інтерв'ю.

Проблемну ситуацію можна застосувати як під час подання нової теми, так із метою узагальнення та систематизації матеріалу. Завдання викладача полягає в тому, щоб інтегрувати цілі та зміст навчання, застосувати ефективні інноваційні методи й засоби навчання.

Вправи з використанням кейс-методу повинні відповідати наступним вимогам:

- відповідати змісту навчального матеріалу, передбаченого програмою;
- відповідати стилю мовлення (описовий, наративний, драматизований);
- відповідати обсягу лексичного матеріалу, передбаченого для рівнів С1 та С2;
- сприяти формуванню комунікативної та соціокультурної компетентності здобувачів;
- сприяти розвитку креативного мислення;
- мати виховний характер.

Методичні рекомендації для опису кейсу:

1. Визначте місце подій та учасників. Намагайтеся уявити себе на місці учасників сюжету. Розгляньте структуру, стиль і тон, які ви хочете використовувати.

2. Зрозумійте мету та завдання для монологічного/діалогічного чи писемного виконання.

3. Підкріпіть свої думки 2-3 цитатами (з посиланням на джерела). Це можуть бути фразеологізми, афоризми, цитати тощо.

4. Знайдіть цікаві факти, що підтверджують реальність подій.

5. Використовуйте інформацію з різних джерел. Якщо ви знайшли положення чи думки, що суперечать одне одному, зробіть свій власний висновок. Наприклад, в одному із джерел ви знаходите інформацію, що комп'ютерні ігри мають позитивний ефект на розвиток особистості, а в іншому – комп'ютерні ігри викликають залежність у дітей і шкодять їхньому здоров'ю. Висловіть свою думку, вживаючи слова-кліше *I think, To my mind, As far as I understand* тощо.

6. Виконайте завдання креативно: не бійтеся висловлювати свої власні думки, навіть, якщо вони суперечать загальноприйнятим.

8. Чітко та логічно сформулюйте свої ідеї та поділіться ними з іншими учасниками спілкування.

Кейси можна створювати шляхом мовного опису (без візуальних засобів) і за допомогою візуальних засобів з короткими коментарями. Описуючи свій кейс, здобувачі можуть використати зачин типової англійської казки *'Once upon a time'*. Такий кейс носить казковий характер і відповідає жанру казки. Національна та культурна специфіка казкового дискурсу знаходить своє вираження на всіх рівнях, хоч найповніше розкривається на лексичному рівні через те, що слова володіють якостями номінації та відображеннями предметів та явищ оточуючої дійсності. Герої, що є носіями дії, виконують сталі функції в середовищі казкового дискурсу, виступають носіями сталих характеристик та уявлень.

Серед величезного різноманіття казок та інших фольклорних творів можна відстежити постійність даних характеристик навіть виходячи за межі певної культури. Існує нерозв'язане питання про схожість сюжетів казок різних народів світу, які в силу багатьох факторів навіть ніколи не контактували між собою та не вели культурного взаємообміну.

Зачин казки *'Once upon a time'* є ідіоматичним і може мати наступні варіанти:

"Long, long ago there was a very greedy king."

"There once lived a king and a queen as many a one has been."

"Once upon a time there was a teeny-tiny woman lived in a teeny-tiny house in a teeny-tiny village."

"Once upon a time when pigs spoke rhyme and monkeys chewed tobacco, and hens took snuff to make them tough, and ducks went quack, quack, quack, O!"

Подасємо список ідіоматичних виразів та їх значення, які варто вживати у мовленні здобувачам закладів вищої освіти (Табл. 1.). Варто зазначити, що нижчеподані вирази можна використати також при застосовуванні методу *'Storytelling'*.

Таблиця 1

Idioms and Expressions Related to Story

NO	IDIOMS	MEANING
1.	To be a tall tale	A unexaggerated or unbelievable story
2.	To read from cover to cover	To read the whole book
3.	To be a well-worn story	A commonly heard or repetitive story
4.	To be a storybook ending	A perfect ending to a story
5.	To be an open book	To be transparent or honest with nothing hide
6.	To be on the same page	To have a mutual understanding or agreement in a story
7.	To add a new chapter	To introduce a new phase or aspect to a story
8.	To spin a yarn	To tell a long story

9.	To go by the book	To follow the rules in a story
10.	To know the story inside out	To be extremely familiar with a story
11.	To throw the book at someone	To punish someone severely in a book
12.	A twist in the tale	An unexpected development in a story
13.	A page-turner	A story that is so captivating, it keeps you eager to read more
14.	In the same chapter	Sharing common experiences
15.	Close the book on	To finish or conclude a story in one's life

Основною вимогою до вправ на розвиток мовлення є комунікативність. Принцип комунікативності передбачає інтенсивну мовну мотивовану діяльність. Мовна спрямованість означає, в першу чергу, мовний характер вправ. Виконання здобувачами практичних мовних дій ще не забезпечує ефективного навчання, тому, що навчання мовленнєвої діяльності можливе лише через дії мовного характеру.

Завдання до вправ має формулюватися згідно із загально-методичним принципом комунікативності. Згідно з цим принципом, у вправі має моделюватися певний відрізок реального процесу комунікації, а будь-яка модель повинна зберігати суттєві риси об'єкта, що моделюється. Якщо об'єкт – це реальний процес вербального спілкування, то в моделі слід зберегти таку його рису як вмотивованість.

На етапі *презентації* відбувається ознайомлення з новими лексичними одиницями у типових ситуаціях мовлення і відпрацювання лексики у відомих граматичних структурах.

На етапі *автоматизації* формується найсуттєвіша якість навички – автоматизованість. Вона формується на двох рівнях етапу автоматизації – на рівні простого, складносурядного чи складнопідрядного речення та на рівні понадфразової єдності, де, крім автоматизованості має бути сформована ще й стійкість навички. Змістом етапу автоматизації є умовно-комунікативні рецептивно-репродуктивні (на рівні фрази) та продуктивні (на рівні понадфразової єдності) типи вправ.

З точки зору організації процесу засвоєння система вправ має забезпечити:

- 1) підбір необхідних вправ, що відповідають характеру певної навички або певного вміння;
- 2) визначення необхідної послідовності вправ;
- 3) розташування навчального матеріалу та співвідношення його компонентів;
- 4) систематичність (регулярність) виконання певних вправ;
- 5) взаємозв'язок різних видів мовленнєвої діяльності.

Перша фаза – завдання – повинна спонукати здобувачів до виконання індивідуальної мовленнєвої діяльності. Додатково здобувачеві слід вказати форму виконання вправи: усно чи письмово, індивідуально чи у парах, у групах чи командах.

Друга фаза – виконання самого завдання.

Третя фаза – контроль викладача або взаємоконтроль.

Виходячи з того, що кейси можуть мати різний зміст навіть, якщо тема була однакою для всіх здобувачів, у завданнях до вправ з продуктивних видів мовлення мають створюватися навчально-комунікативні ситуації, де вказуються комуніканти, їх стосунки та комунікативні наміри, а також обставини спілкування. Будь-який кейс обов'язково матиме елемент новизни, тому і завдання до вправи повинно мати певну варіативність виконання. Слід висунути ще одну важливу вимогу до завдання і до змісту вправи – це культурологічна спрямованість, що має на меті розвивати культурну грамотність здобувача, яка потрібна для успішного спілкування.

Розглядаючи другий обов'язковий компонент вправи – виконання завдання, слід урахувати форми організації вправи та технічне обладнання, адже у більшості випадків здобувачі використовують електронні засоби навчання.

Щоб розробити ефективні вправи, які забезпечують реалізацію кейс-технологій, слід визначити типи вправ, охарактеризувати їх та виявити їх відповідність для формування навичок або вмінь, які у майбутньому сприятимуть формуванню комунікативної компетентності здобувачів. Розкриємо сутність типів вправ за такими критеріями як спрямованість вправи на прийом або видачу інформації та комунікативність.

Вправи, що виконуються на рівні понадфразової єдності – об'єднання зразків мовлення одноструктурних та різноструктурних у понадфразову єдність; об'єднання зразків мовлення у діалогічну єдність. Для автоматизації дій здобувачів з граматичними структурами ми пропонуємо систему вправ, яка, в свою чергу складається з двох підсистем: підсистеми вправ для формування рецептивних граматичних навичок та підсистеми вправ для формування репродуктивних граматичних навичок, які в свою чергу підрозділяються на типи і види вправ.

Розроблена нами система вправ представлена у Табл. 2.

Розроблена система вправ включає умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні та продуктивні типи. На етапі автоматизації дій здобувачів відбувається формування найсуттєвіших якостей формування навичок, які потрібні для опису кейсів, а саме: гнучкості, автоматизованості та стійкості. Змістом даного етапу є умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні та продуктивні типи вправ, які входять до запропонованої нами системи вправ.

Система вправ для організації кейсу

Типи вправ	Некомунікативні	Умовно-комунікативні	Комунікативні
	Види вправ	Види вправ	Види вправ
Підсистема вправ для формування рецептивних навичок мовлення			
Рецептивні	Прочитання ключових слів кейсу	Розкриття значення ключових слів кейсу	Складання словосполучень або фраз
Підсистема вправ для формування репродуктивних навичок мовлення			
Репродуктивні	Аудіювання або читання опорного для кейса тексту	Розкриття значення ключових слів кейсу	Розкриття значення ключових слів кейсу з продовженням коментарем
Продуктивні		Об'єднання ключових слів у понадфразову єдність	Повідомлення фактів, розповідь, бесіда (між двома мовцями, групова), написання листа, доповіді та ін.

Система вправ була розроблена з урахуванням традиційних вимог до вправ (комунікативність, вмотивованість, новизна і культурологічна спрямованість) та інноваційних (інтерактивних), які можна виконати у будь-якому форматі навчання.

ВИСНОВКИ

Здійснений теоретичний аналіз методичної джерельної бази з проблеми використання інтерактивних технологій у навчанні англійської мови свідчить, що поняття «інтерактивна технологія навчання» означає спеціальну форму організації навчально-пізнавальної діяльності, при якій здобувачі активно та творчо вирішують комунікативне, проблемне та особистісно орієнтоване завдання. У системі інтерактивного навчання дидактичне поняття «кейс-технології» розглядається як самостійний метод або елемент методу. Зазначимо, що кейс-технологія – це сучасна інтерактивна технологія навчання, що базується на реальних чи вигаданих історіях (кейсах). Метою «кейс-технології» є засвоєння знань та формування у здобувачів умінь та навичок аналізувати події та «пропускати» їх через власний досвід, що у значній мірі сприяє формуванню мовленнєвої компетентності. Таким чином, доходимо висновку, що кейс-технології є невід'ємною частиною формування англомовної комунікативної компетентності здобувачів закладів вищої освіти.

У цілому можна стверджувати, що кейс-технології є інтерактивною технологією, що дозволяє презентувати новий матеріал у цікавому форматі, та сприяти формуванню у здобувачів мовленнєвої компетентності.

Результати досліджуваної нами проблеми підтвердили ідею про необхідність втілювати кейс-технології у практику викладання англійської мови, адже, з одного боку, такі технології у значній мірі забезпечують основи формування мовленнєвої компетентності здобувачів, а, з іншого, саме життя готує реальні нестандартні «кейси», які потрібно самостійно вирішувати, особливо у час викликів та потрясінь.

Перспективи дослідження кейс-технологій можуть бути пов'язані із розробкою методичних рекомендацій їх інтеграції з іншими технологіями, у першу чергу, такими як гейміфіковані технології, технології особистісно орієнтованого навчання та технології проблемного навчання.

АНОТАЦІЯ

Час інноваційних технологій та суспільно-політичних потрясінь (пандемія коронавірусу, російсько-українська війна, блекаути) кидає освітянам серйозні виклики, змушуючи їх шукати нові форми та методи навчання. Одним із ефективних інтерактивних технологій навчання є кейс-технології, що відповідають меті і змісту сучасної мовної освіти та комунікативному підходу у навчанні іноземних мов. Кейс-технології мотивують та зацікавлюють здобувачів, що позитивно впливає на розвиток мовленнєвих умінь. Метою кейс-технології є засвоєння знань та формування у здобувачів навичок описувати події та застосовувати їх на власному досвіді. Основні функції кейс-методу: навчальна, виховна, лінгвокультурна, соціальна, емоційна, мотиваційна, моделююча, інформаційна, формувальна та стратегічна. Типи кейсів розрізняються за наступними критеріями: за реальністю: реальні та навчальні; за метою стандартизації: стандартні та нестандартні; за стимулом: предметні ситуації та ситуації відносин; за метою застосування: навчальні, ілюстративні та практичні; за сферами спілкування: навчально-професійні, професійно-виробничі, соціально-культурні, соціально-побутові та суспільно-політичні; за обсягом: міні-кейси, стислі та повні; за навчальними завданнями: розв'язання стандартних проблем та розв'язання нестандартних проблем; за способом демонстрування інформації: ретроспективні, оповідальні та вирішальні; за сутністю поставлених проблем, що розглядається у кейсі: кейс-потреба, кейс-вибір, кейс-криза, кейс-конфлікт, кейс-боротьба та кейс-інновація; за тривалістю проведення: разові, періодичні, та систематичні; за ступенем керівництва кейсом: керовані та самостійні. Кейс-технології інтегруються з іншими технологіями, у першу чергу, такими як гейміфіковані технології, технології особистісно орієнтованого навчання та технології проблемного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: монографія. Київ : Академія, 2004. 343 с
2. Бігич О. Б. Електронний кейс як засіб формування у майбутніх менеджерів туризму міжкультурної компетентності. *Іноземні мови*. Київ, 2015. Вип. 1. С. 17–22.
3. Ганніченко Т. А. Комунікативна ситуація як форма організації процесу спілкування. *Психологолінгвістичні особливості педагогічного спілкування*: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького, 13 квітня 2017 р., Черкаси, 2017. С. 81–85.
4. Горошкін Ю. В. Мовленнєві ситуації на уроці іноземної мови як засіб реалізації компетентнісного підходу. *Науковий вісник Східно-європейського національного університету імені Лесі Українки. Серія. Філологічні науки*. Луцьк, 2013. Вип. 19. С. 45–46.
5. Дегтярьова Ю. В. Підвищення ефективності навчання іноземних мов з використанням кейс-методів. URL: <http://www-center.univer.kharkov.ua/vesnik/full/173.pdf>. (Дата звернення: 15.11.2024).
6. Іванова І. Л., Коршенко А. Є., Дягілева Л. Д. Використання кейс-технологій у навчанні іншомовному спілкуванню. *Polish Science Journal*. Warsaw, 2021. Iss. 11(44). pp. 146–152.
7. Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Лапшина І. М., Харченко Н. В. Психологія мовлення і психолінгвістика: Навч. посібн.; За заг. ред. Л. О. Калмикової. Київ : Фенікс, 2008. 245 с.
8. Кміть О. В. Кейсова технологія навчання іншомовного спілкування майбутніх педагогів. *Наука і техніка сьогодні*. Київ : Наукові перспективи, 2023. Вип. 7(21). С. 312–321.
9. Майєр Н. Кейс-метод у методичній підготовці майбутнього викладача іноземних мов і культур. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія. Педагогіка*, Тернопіль, 2018. Вип. 4. С. 134–145.
10. Подосиннікова Г. І. Кейс-метод як інтерактивна технологія дистанційного формування професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід*: зб. матеріалів V Міжнародної наук.-практ. конф.. Суми, 12–13 травня 2022 р. Суми : СумДПУ імені А. Макаренка, 2022. С. 97–101.
11. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації: Підручник. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2011. 350 с.
12. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовно-комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: Монографія. Черкаси : Брама, 2006. 330 с.

13. Сікора Я. Б. Кейс-технології при вивченні «Методів оптимізації». *Науково-дослідна робота молодих учених: стан, проблеми, перспективи: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. Херсон, 12–16 листопада 2012 р. Херсон : ХДУ. С. 244–248.*

14. Словник термінів міжкультурної комунікації; уклад. Ф. С. Бацевич. Київ : Довіра, 2007. 205 с.

15. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. пос. / кол. авторів за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2003. 150 с.

16. Сурмін Ю. П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. Київ, 2015. Вип. 2. С. 19–28.

17. Христич Н. С. Вербальні ознаки конфліктної ситуації (на матеріалі англійських художніх творів). *Психолінгвістика в сучасному світі – 2022*. Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції. 15–16 грудня 2022 р. Переяслав: Університет Григорія Сковороди в Переяславі. С. 112–116. DOI: <https://doi.org/10.31470/2706-7904-2022-17-112-116>

18. Шавловська Т., Самшорина Т. Синтаксичні особливості публічного політичного мовлення (на матеріалі текстів промов Ангели Меркель). *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами* : збірник матеріалів IV Міжнарод. наук.-практ. конф. Переяслав, 30 листопада 2022 р. Переяслав, 2022. С. 102–105.

19. Шевченко О. П. Педагогічні умови використання кейс-методу в процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04; Луганськ. 2011. 22 с.

20. Шпак Н. Мовленнєві ситуації як засіб формування комунікативної компетентності учнів 5–6 класів гімназії. *Іноземні мови в школах України*. Київ, Вип. 4. 2020. С. 12–15.

21. Brown P., Levinson S. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994. 345 p.

22. Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). Available : <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>.

23. ECCH the Case for Learning. URL: <http://www.ecch.com/educators/casemethod/resources/freecasesoverview>. (Accessed on: 1st Dec 2024)

24. Key Competences for Lifelong Learning. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2019. 16 p.

25. OED – Oxford English Dictionary Online. / ed. by J. Simpson. 3rd ed., 2000–2004. Oxford : Oxford University Press. URL : <http://dictionary.oed.com/cgi/entry/00181778>.(Accessed on: 19.11.2024)

26. Tomey A. M. Learning with Cases. *J. Cont. Educ. Nurs.*, 2003. 34(1), pp. 34–38.

Information about the author:

Khrystych Nina Serhiivna,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Philology,

Translation and Teaching Methods

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

30, Suchomlynskoho, Pereiaslav, 08401, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-6839-8946>

Scopus author ID: 57724675300

Researcher ID: IWD-9964-2023